

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีความน่าสนใจในการศึกษาทั้งด้านนโยบายต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง เพราะญี่ปุ่นถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีความพิเศษในหลายเรื่อง เช่น การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น ไม่มีใครคาดคิดว่าประเทศที่ประสบหายนะจากการแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 จะสามารถฟื้นฟูประเทศจนสามารถก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกได้ภายในระยะเวลาไม่ถึง 40 ปี นอกจากนี้ในด้านนโยบายต่างประเทศยังมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะญี่ปุ่นดำเนินนโยบายที่เน้นการค้าเป็นหลักและให้ความสำคัญกับการทหารน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งต่างกับประเทศต่าง ๆ ที่มักจะมีแนวคิดว่าความเข้มแข็งทางการทหารจะเป็นหลักประกันความอยู่รอดของรัฐได้ดีที่สุด

ปัจจุบันนี้ แม้ญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับการป้องกันประเทศในระดับสูงชันและมีกระทรวงกลาโหมแล้ว แต่นโยบายต่างประเทศยังคงเน้นแนวทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก เคยมีคนกล่าวไว้ว่า ญี่ปุ่นอาจไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจทางทหารเพื่อปกป้องรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ในต่างแดน เพราะญี่ปุ่นได้ยึดโลกไว้เรียบร้อยแล้วโดยใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ จากประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นแล้ว ชนชาตินี้เป็นชนชาติที่มีความภาคภูมิใจในชนชาติตนเป็นอย่างมากและเชื่อมั่นว่าชนชาติตนมีความพิเศษ ความภูมิใจนี้ได้ผลักดันให้ญี่ปุ่นแสวงหาความเป็นมหาอำนาจทางการเมืองควบคู่กันไปกับความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเพื่อทำให้ประเทศเป็นมหาอำนาจอย่างสมบูรณ์ ความต้องการได้ที่นั่งถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงนี้เป็นความพยายามประการหนึ่งของญี่ปุ่นเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

จากวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่ต้องการศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจที่ญี่ปุ่นต้องการเป็นประเทศสมาชิกถาวรนั้น ผู้ศึกษาได้อาศัยกรอบวิเคราะห์ตามทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันมาวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงเพราะกรอบความคิดนี้เชื่อว่า การเมืองในทุก ๆ ที่จะมีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การกระทำหรือนโยบายของรัฐหนึ่งจะมีผลกระทบต่ออีกระบบการเมืองหนึ่ง ดังนั้นจุดประสงค์ในการศึกษารอบความคิดทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันคือการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโลก เนื่องจากความเหลื่อมล้ำของระบบภายในประเทศกับระบบระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถนำมา

วิเคราะห์ถึงมูลเหตุจูงใจที่ญี่ปุ่นต้องการได้ที่นั่งถาวรนี้ได้เพราะญี่ปุ่นก็คือระบบการเมืองหนึ่งซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์กับระบบการเมืองอื่นหรือระบบระหว่างประเทศ และเมื่อระบบความสัมพันธ์นี้มีความเหลื่อมล้ำกันอยู่ดังนั้นการที่ประเทศญี่ปุ่นจะมีนโยบายใด ๆ ออกมาจึงต้องพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยแวดล้อมที่มาจากนอกประเทศหรือมาจากกระบวนระหว่างประเทศด้วย ดังนั้นการศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในนโยบายที่ญี่ปุ่นต้องการได้ที่นั่งถาวรนี้จึงจำเป็นต้องใช้กรอบความคิดการเมืองเกี่ยวพันมาพิจารณาว่ามูลเหตุจูงใจนั้นมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกอะไรบ้าง จึงได้ผลักดันให้ญี่ปุ่นมีนโยบายในเรื่องดังกล่าว

ปัจจัยภายนอกประการแรกที่เป็นมูลเหตุจูงใจคือ สภาพแวดล้อมโลกยุคหลังสงครามเย็นซึ่งระบบการเมืองโลกจากที่แบ่งออกเป็นค่ายคอมมิวนิสต์และค่ายเสรีประชาธิปไตยในยุคสงครามเย็นได้กลายมาเป็นระบบการเมืองโลกชั่วคราวที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ ญี่ปุ่นก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและญี่ปุ่นได้ถูกคาดหวังจากนานาชาติโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกให้เพิ่มความรับผิดชอบในการรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกับประเทศอื่นเพื่อให้สอดคล้องกับระดับความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นได้เปลี่ยนแปลงนโยบายของตนให้มีบทบาทที่แข็งขันมากขึ้นในเวทีการเมืองระดับโลก ต่อมาเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ภัยคุกคามตลอดจนสภาวะแวดล้อมในทางการเมืองระหว่างประเทศนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป โดยความขัดแย้งระหว่างรัฐชาติลดน้อยลงแต่ภัยคุกคามมนุษยชาติ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาผู้ก่อการร้าย ฯลฯ ได้ทวีความรุนแรงขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้บทบาทของคักระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้มากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามระบบการเมืองโลกยังคงเป็นการเมืองแบบชั่วคราวที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำอยู่โดยดูได้จากการที่สหรัฐอเมริกากลายเป็นผู้นำโลกอย่างเต็มตัวในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ญี่ปุ่นเองได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างแข็งขันยิ่งขึ้นเพราะตระหนักว่าปัญหาภัยคุกคามนี้เป็นสิ่งที่กระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นเช่นกัน และด้วยปัจจัยความพร้อมของประเทศทำให้ญี่ปุ่นไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเข้ามายุ่งเกี่ยวกับปัญหาการเมืองระหว่างประเทศเหมือนในยุคสงครามเย็นได้อีกต่อไป ดังนั้นญี่ปุ่นจึงได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 อย่างโดดเด่นและพร้อมที่จะแสวงหาบทบาทด้านความมั่นคงระหว่างประเทศด้วย

ปัจจัยภายนอกประการที่สองคือ การที่สหรัฐอเมริกาปรับบทบาทด้านความมั่นคงต่อญี่ปุ่น โดยในยุคสงครามเย็นนั้นสหรัฐอเมริกาเป็นผู้คุ้มครองด้านความมั่นคงให้แก่ญี่ปุ่นมาโดยตลอด แต่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ญี่ปุ่นเริ่มมีความขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาในด้านเศรษฐกิจ โดยสหรัฐอเมริกานั้นขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นในปริมาณมากและติดต่อกันนานหลายปีทำให้เริ่มมี

เสียงวิจารณ์จากสหรัฐอเมริกาว่าญี่ปุ่น "โดยสารฟรี" และเรียกร้องให้ญี่ปุ่นแบ่งเบาภาระในด้านนี้ ญี่ปุ่นเองมีความวิตกกังวลต่อท่าทีดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาและเริ่มมีแนวคิดที่ญี่ปุ่นควรจะขยายกำลังทหารอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อแสดงความรับผิดชอบมากขึ้น เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็นและเกิดเหตุการณ์อิรักบุกคูเวตนั้น สหรัฐอเมริกาไม่พอใจกับบทบาทของญี่ปุ่นอีกครั้ง โดยในครั้งนี้นี้ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในการแก้ไขเหตุการณ์เพียงแค่การให้เงินช่วยเหลือเท่านั้น สหรัฐอเมริกาถึงกับเรียกการทูตของญี่ปุ่นในลักษณะนี้ว่า "check book diplomacy" และเรียกร้องให้ญี่ปุ่นรับภาระดูแลความมั่นคงตนเองบ้าง

ภายใต้ระเบียบโลกในยุคหลังสงครามเย็นนั้น การเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาถือเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับญี่ปุ่น ดังนั้นญี่ปุ่นจึงตระหนักดีว่าหากประเทศตนยังไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายด้านความมั่นคงอีกก็อาจทำให้เสียสถานะความเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดสหรัฐอเมริกาไปก็เป็นได้ ญี่ปุ่นจึงเริ่มปรับนโยบายด้านความมั่นคงหลายประการ เช่น การออกกฎหมาย UNPKO ที่อนุญาตให้ SDF ของญี่ปุ่นสามารถร่วมปฏิบัติการกับกองกำลังนานาชาติภายใต้ภารกิจของ UN ได้ และเริ่มมีบทบาทในทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศที่แข็งขันขึ้น ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ 9/11 นั้น สหรัฐอเมริกาได้หันไปทุ่มเทกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายและหันมาให้ความสำคัญกับความมั่นคงของประเทศตนเป็นอันดับแรก จึงทำให้ญี่ปุ่นเริ่มกังวลกับความมั่นคงของตนเองและไม่แน่ใจแล้วว่า ญี่ปุ่นจะพึ่งพาการคุ้มครองจากสหรัฐอเมริกาเหมือนในอดีตหรือไม่ และเห็นว่าญี่ปุ่นต้องพึ่งพิงตนเองให้มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการผลักดันประเทศให้ก้าวขึ้นมามีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศนั้นจะเป็นการแสดงออกทางหนึ่งว่าญี่ปุ่นสามารถดูแลความมั่นคงของตนเองได้และยังมีศักยภาพสามารถดูแลความมั่นคงของโลกได้ด้วย

สำหรับปัจจัยภายในนั้น ประการแรกคือ ปัจจัยภายในที่เป็นกระบวนการซึ่งในที่นี้คือปัจจัยด้านศักยภาพทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นได้ใช้ศักยภาพทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และเพราะศักยภาพในทางเศรษฐกิจนี้เองที่ทำให้ญี่ปุ่นมีอิทธิพลในหลายองค์กรระดับโลกโดยเฉพาะองค์กรด้านเศรษฐกิจ แต่ในสหประชาชาตินั้นแม้ญี่ปุ่นจะสนับสนุนเงินมากเป็นอันดับที่ 2 เป็นรองเพียงแต่สหรัฐอเมริกาและมีจำนวนเงินมากกว่าชาติ P-5 ที่เหลือทั้ง 4 ประเทศ แต่ญี่ปุ่นกลับมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ไม่ต่างจากประเทศสมาชิกทั่วไป นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังเป็นประเทศที่ให้ ODA แก่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายมากเป็นอันดับที่ 5 ของโลกด้วย จากศักยภาพทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นดังกล่าว ทำให้

ญี่ปุ่นเริ่มเรียกร้องสถานะทางการเมืองในเวทีสหประชาชาติให้เหมาะสมกับจำนวนเงินที่บริจาคไป และต้องการมีสิทธิมีเสียงในฐานะประเทศชั้นนำประเทศหนึ่งในระดับเดียวกับ P-5

ปัจจัยภายในประการที่สองคือ ปัจจัยด้านตัวแสดงซึ่งในที่นี้คือความพยายามของผู้นำ โดยนับตั้งแต่นายกรัฐมนตรียาสุฮิโร นากาโซเน (Yasuhiro Nakasone) เป็นต้นมา ผู้นำญี่ปุ่นต่างก็ผลักดันให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น แม้ว่าจะยังคงยึดหลักการโยชิเดะเป็นแนวทางหลักในการบริหารประเทศก็ตาม ผู้นำคนต่อ ๆ มาต่างก็มีทัศนคติด้านความมั่นคงในเชิงรุกมากขึ้นและไม่ปฏิเสธอย่างแข็งขันเช่นในอดีตในการมีส่วนร่วมรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศ ผู้นำญี่ปุ่นเริ่มมองเห็นฐานะประเทศตนเองในฐานะประเทศมหาอำนาจหนึ่งและไม่ลังเลอีกต่อไปในการผลักดันประเทศให้ไปถึงจุดนั้น

ปัจจัยภายในประการที่สามคือ ปัจจัยสถาบันซึ่งก็คือบทบาทกระทรวงการต่างประเทศ ในญี่ปุ่นนั้น ระบบราชการมีความเข้มแข็งมาก การบริหารประเทศและนโยบายส่วนใหญ่มาจากการริเริ่มผลักดันจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ สำหรับกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นแล้วนั้น มีนักการทูตจำนวนหนึ่งเล็งเห็นว่า ในอนาคตข้างหน้าญี่ปุ่นจะต้องก้าวขึ้นมามีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศเช่นเดียวกับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ จึงได้มีการวางยุทธศาสตร์ในการผลักดันให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในด้านดังกล่าวเพิ่มขึ้นทีละน้อยอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะต้องรอจังหวะและโอกาสที่เหมาะสมจากทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ และเมื่อดูจากสถานการณ์ในปัจจุบันแล้ว ญี่ปุ่นมีความพร้อมทั้งจากภายในประเทศที่มติดิมหาชนสนับสนุนให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศและมีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและจากปัจจัยภายนอกประเทศที่การเมืองโลกเปิดกว้างให้ญี่ปุ่นต้องก้าวขึ้นมารับผิดชอบรักษาระเบียบระหว่างประเทศ ดังนั้นกระทรวงการต่างประเทศจึงเดินหน้าดำเนินตามยุทธศาสตร์ที่วางเอาไว้เพื่อผลักดันให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศมหาอำนาจทางการเมืองประเทศหนึ่งของโลกให้ได้ ซึ่งการได้ก้าวขึ้นถาวรเป็นหนึ่งในเป้าหมายในการทำให้ญี่ปุ่นได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาอำนาจในทางการเมือง

ปัจจัยภายในประการที่สี่คือ ปัจจัยทัศนคติซึ่งก็คือมติดิมหาชน ชาวญี่ปุ่นมีความเป็นชาตินิยมฝังรากลึกอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน และหลังจากที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่สองแล้ว ความเป็นชาตินิยมนี้ได้ถูกกดไว้ในใจชาวญี่ปุ่นและได้ถูกแปรเปลี่ยนมาเป็นความภาคภูมิใจในประเทศที่มีความรักสงบ ใฝ่สันติ ดังที่ปรากฏไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ที่ชาวญี่ปุ่นมีความภูมิใจมากและรู้สึกว่าเป็นประเทศที่มีความพิเศษ เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็นแล้ว สถานการณ์โลกและสถานะประเทศญี่ปุ่นได้เปลี่ยนไป ชาวญี่ปุ่นสามารถแสดงออกถึงความเป็นชาตินิยมได้มากขึ้นและยอมรับได้มากขึ้นเช่นกันหากรัฐบาลจะเข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศ

ประกอบกับมีคนรุ่นใหม่ที่ไม่ยึดติดกับอดีตของญี่ปุ่นมีจำนวนมากขึ้นในประเทศด้วย ดังนั้นเมื่อมีการสำรวจถึงความเห็นชาวญี่ปุ่นว่าสนับสนุนหรือไม่หากประเทศจะเสนอตนเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง พบว่าจำนวนผู้ที่สนับสนุนนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนับจากปี 1990 เรื่อยมาตามลำดับ

ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังกล่าวคือมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องการได้ที่นั่งถาวรในคณะมนตรีความมั่นคง และจากการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้ทราบว่าผู้ที่มีบทบาทหลักในการกำหนดนโยบายและมีประสบการณ์การทำงานในเรื่องนี้โดยตรงคือกระทรวงการต่างประเทศ ดังนั้นเราจึงสามารถนำกรอบแนวคิดอีกกรอบหนึ่ง ซึ่งก็คือ กรอบแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติมาใช้เพื่อวิเคราะห์ว่า การกระทรวงการต่างประเทศใช้ผลประโยชน์แห่งชาติเรื่องใดมาเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดนโยบายที่ผลักดันให้ญี่ปุ่นได้เก้าอี้ถาวรนี้

จากผลการศึกษาภายใต้กรอบผลประโยชน์แห่งชาติ พบว่า จากผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐานทั้ง 6 ประการนั้น ผลประโยชน์แห่งชาติเรื่องการเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติ (Prestige) นั้นคือผลประโยชน์แห่งชาติที่กระทรวงการต่างประเทศใช้เป็นข้อพิจารณาหลักในการกำหนดนโยบาย เพราะกระทรวงการต่างประเทศได้แสดงออกด้วยการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศอื่นยอมรับญี่ปุ่นในฐานะประเทศมหาอำนาจทางการเมืองซึ่งตรงกับที่ Charles O. Lerche และ Abdul A. Said ได้อธิบายไว้ในผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐานเรื่องการเสริมสร้างเกียรติภูมิแห่งชาตินั้นเอง นอกจากนี้กระทรวงการต่างประเทศยังได้ดำเนินยุทธศาสตร์หลายประการเพื่อให้ญี่ปุ่นได้เก้าอี้ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงและทำให้นานาชาติยอมรับว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศมหาอำนาจหนึ่งในทางการเมืองของโลก

กระทรวงการต่างประเทศคือผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อให้ญี่ปุ่นได้เก้าอี้ถาวรและจากการศึกษาสรุปได้ว่า กระทรวงการต่างประเทศได้วางยุทธศาสตร์ไว้ 2 ประเภทคือ ยุทธศาสตร์ทางตรงและยุทธศาสตร์ทางอ้อม

ยุทธศาสตร์ทางตรงคือสิ่งที่กระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการอย่างเปิดเผยในเวทีสหประชาชาติโดยมุ่งรวบรวมคะแนนสนับสนุนจากประเทศสมาชิกในสหประชาชาติให้ได้อย่างน้อยจำนวน 2 ใน 3 จากจำนวนประเทศสมาชิกทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎบัตรและการปฏิรูปสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงต่อไป โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือการทำให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ได้รับเลือกตั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกประเภทไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงให้ได้บ่อยครั้งที่สุด กระทรวงการต่างประเทศคิดว่าจะสามารถเพิ่มโอกาสให้ญี่ปุ่นเป็นสมาชิกประเภทถาวรได้มากขึ้น เพราะจะสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของญี่ปุ่นในสายตานานาชาติได้ว่า ญี่ปุ่นคือ

ประเทศที่มีบทบาทอย่างสูงประเทศหนึ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยของโลกโดยดูได้จาก ประวัติการได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกประเภทไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงที่ได้รับเลือกบ่อยครั้งที่สุด ซึ่งท้ายที่สุดญี่ปุ่นก็นำผลงานจากการทำงานเป็นสมาชิกประเภทไม่ถาวรนี้ มาอ้างถึงความชอบธรรมในการรณรงค์เพื่อให้ได้เก้าอี้ถาวรด้วย

ยุทธศาสตร์ทางตรงต่อมาก็คือ การผลักดันให้มีการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติและการรณรงค์คะแนนเสียงสนับสนุนจากประเทศสมาชิก เพราะการที่ญี่ปุ่นจะเป็นสมาชิกประเภทถาวรได้นั้น ก่อนอื่นต้องมีการแก้ไขกฎบัตรเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงเสียก่อน และจากอดีตที่ผ่านมาพบว่า การแก้ไขกฎบัตรและการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงนี้มีความคืบหน้าช้ามาก ญี่ปุ่นจำเป็นต้องผลักดันให้เกิดการปฏิรูปให้เร็วที่สุด เพื่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นเอง ญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีคะแนนเสียงสนับสนุนจากชาติสมาชิกจำนวน 2 ใน 3 เพื่อเสนอข้อเสนอนี้หรือแนวทางในการแก้ไขกฎบัตรและการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคง ดังนั้นญี่ปุ่นจึงได้รวมกลุ่มกับอีก 3 ประเทศที่มีความต้องการได้ที่นั่งถาวรเหมือนกันคือ เยอรมนี อินเดีย และบราซิล โดยเรียกกลุ่มนี้ว่า G-4 เพื่อนำเสนอข้อเสนองานต่อประเทศสมาชิกและเพื่อหาเสียงสนับสนุนให้ได้ถึง 2 ใน 3 อย่างไรก็ดี ข้อเสนอจากกลุ่ม G-4 นี้ยังคงไม่สามารถหาเสียงสนับสนุนจนถึงเกณฑ์ได้ และยุทธศาสตร์ทางตรงในการรณรงค์หาคะแนนเสียงสนับสนุนนี้มีอุปสรรคหลายประการดังปรากฏในบทที่ 5

สำหรับยุทธศาสตร์ทางอ้อมที่กระทรวงการต่างประเทศได้วางไว้คือ การใช้จุดแข็งของประเทศมาเป็นสิ่งโน้มน้าวนานาชาติว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการดูแลความสงบเรียบร้อยระหว่างประเทศและเป็นประเทศที่มีคุณูปการต่อสังคมโลก จุดแข็งดังกล่าวได้แก่ ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (ODA) อำนาจพลเรือน (civilian power) และการยึดหลักการกำจัดอาวุธและไม่เผยแพร่นิวเคลียร์ (Disarmament and Non-proliferation)

ยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ประการเป็นสิ่งที่รัฐบาลญี่ปุ่นบรรจุอยู่ในเอกสารหลายชิ้นของกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวถึงคุณูปการอันใหญ่หลวงที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ทำผ่านยุทธศาสตร์เหล่านี้ ซึ่งเป็นการโน้มน้าวหลาย ๆ ประเทศให้เห็นถึงความสามารถของญี่ปุ่นและผลประโยชน์ที่ทั้งโลกจะได้รับเมื่อญี่ปุ่นเป็นประเทศสมาชิกถาวร ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลญี่ปุ่นเห็นว่าสำคัญและใช้ได้ดีที่สุดคือ ODA

ญี่ปุ่นให้ ODA เป็นอันดับหนึ่งติดต่อกันมาเป็นสิบปีในช่วงทศวรรษที่ 1990 แต่เมื่อประสบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศอย่างรุนแรงจึงทำให้ปัจจุบันปริมาณการให้ ODA น้อยลง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายที่จะเพิ่มปริมาณ ODA ให้มากขึ้นเพื่อรักษาสถานะ

ความเป็นประเทศผู้นำในการให้ความช่วยเหลือต่อไป และที่สำคัญคือ การให้ ODA นี้สัมพันธ์กับการรณรงค์ให้ได้แก้อัถวารอย่างมาก เพราะญี่ปุ่นได้อ้างว่าญี่ปุ่นคือผู้สนับสนุนเงินรายใหญ่ของโลกซึ่งเงินนี้ได้นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ดังนั้นเมื่อญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินจำนวนมากขนาดนี้แล้ว ญี่ปุ่นก็สมควรมีสิทธิและมีเสียงในการกำหนดนโยบายหรือแสดงความเห็นด้วย ด้วยเหตุนี้ ญี่ปุ่นจึงควรได้รับแก้อัถวารในคณะมนตรีความมั่นคงซึ่งเป็นองค์กรที่เปรียบเสมือนหัวใจในการทำงานของสหประชาชาติ อีกเหตุผลหนึ่งคือ รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ ODA แก่ภูมิภาคแอฟริกาอย่างมากซึ่งจุดประสงค์คือต้องการใช้ ODA นี้โน้มน้าวให้ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาเห็นด้วยกับข้อเสนอของรัฐบาลญี่ปุ่นในการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงและสนับสนุนให้ญี่ปุ่นได้แก้อัถวารที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นมา ทั้งนี้กลุ่มประเทศในแอฟริกามีจำนวนประเทศสมาชิกสหประชาชาติมากที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ หากญี่ปุ่นได้คะแนนเสียงจากประเทศกลุ่มนี้แล้ว การปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงและการเพิ่มสมาชิกถาวรย่อมมีความเป็นไปได้สูง ดังนั้นการปรับลด ODA ลงจะไม่เป็นผลดีต่อการดำเนินนโยบายในเรื่องนี้ของญี่ปุ่นเลย

การใช้ยุทธศาสตร์ ODA นี้เอื้อประโยชน์ให้แก่ญี่ปุ่นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นดีขึ้นในเวทีนานาชาติ อีกทั้งยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์น้อย และแทบไม่มีประเทศใดคัดค้านการให้ ODA ที่ญี่ปุ่นใช้ในการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเลย นอกจากนี้การใช้ ODA ยังเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับญี่ปุ่นในการเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศแทนการใช้กำลังทหารที่ญี่ปุ่นยังมีขีดจำกัดอยู่

สำหรับยุทธศาสตร์ด้าน civilian power และ disarmament and non-proliferation นั้น ญี่ปุ่นถือว่าทั้ง 2 ประการนี้เป็นจุดเด่นของญี่ปุ่นที่มีความพิเศษกว่าประเทศอื่น เป็นการแสดงแนวทางของประเทศญี่ปุ่นในสายตาประชาคมโลกว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่รักสันติ ไม่นิยมการใช้อำกำลังทหารในการแก้ไขข้อพิพาท บทบาทด้านการทหารของประเทศจะถูกนำมาใช้ในทางสร้างสรรค์และใช้ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และประเทศญี่ปุ่นยังตระหนักดีถึงภัยคุกคามใหม่ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นปัญหาข้ามชาติและต้องการมีบทบาทเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ จึงได้เน้นนโยบายในด้านความมั่นคงของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับการยึดหลักการ disarmament and non-proliferation ที่ญี่ปุ่นต้องการแสดงให้ประชาคมโลกเห็นเช่นกันว่าญี่ปุ่นสามารถเป็นประเทศที่ดูแลรักษาความสงบในชุมชนโลกได้โดยไม่จำเป็นต้องมีอาวุธร้ายแรงอยู่ในครอบครอง ญี่ปุ่นได้เน้นย้ำความพิเศษของประเทศว่า ญี่ปุ่นคือประเทศเดียวในโลกที่ประสบหายนะจากระเบิดนิวเคลียร์และไม่ต้องการให้ประเทศใดต้องประสบความเลวร้ายเช่นที่ญี่ปุ่นเคยผ่านมาก่อน ดังนั้นญี่ปุ่นจึงได้อุทิศตัวให้การขจัดอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธร้ายแรงให้หมดไปจาก

โลกนี้ ทั้ง 2 ยุทธศาสตร์นั้นคือการประชาสัมพันธ์ตนเองในเวทีโลกว่าญี่ปุ่นจะสามารถสร้างคุณูปการให้แก่โลกได้อย่างไรในฐานะสมาชิกถาวรและเป็นการโน้มน้าวประเทศอื่นให้เห็นว่าการเป็นประเทศมหาอำนาจที่สามารถดูแลความสงบเรียบร้อยนั้นไม่จำเป็นต้องใช้กำลังทหารและความรุนแรงเป็นนโยบายก็ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ญี่ปุ่นจะมียุทธศาสตร์ในการโน้มน้าวประเทศอื่นดีเพียงใดแต่อุปสรรคสำคัญในการได้เก้าอี้ถาวรนั้นดูจะเป็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศระดับโลก อุปสรรคสำคัญดังกล่าวคือการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงและทัศนคติของจีนที่ต่อต้านความต้องการได้เก้าอี้ถาวรของญี่ปุ่น

แม้จะมีเสียงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติมากเพียงใดแต่การเมืองระหว่างประเทศทำให้การปฏิรูปนั้นดูเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก สาเหตุสำคัญที่ทำให้การปฏิรูปมีความคืบหน้าช้าลงมากนั้นคือกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่มีความขัดแย้งกันไม่สามารถหาข้อยุติถึงแนวทางการปฏิรูปได้ ความเป็นศัตรูระหว่างกลุ่มประเทศทำให้ไม่มีข้อเสนอใดได้รับเสียงสนับสนุนถึง 2 ใน 3 ของเสียงจากประเทศสมาชิกทั้งหมด และความขัดแย้งนี้ดูเหมือนจะไม่สามารถแก้ไขได้ในเร็ววันนี้ ไม่ว่าข้อเสนอใดที่ถูกเสนอเข้ามาจากฝ่ายใดก็ตาม สิ่งที่ทำให้ข้อเสนอเหล่านั้นไม่ผ่านคืออคติต่อกลุ่มประเทศที่เสนอไม่ใช่ความไม่สมบูรณ์ของข้อเสนอ ดังนั้นถึงแม้ข้อเสนอดังกล่าวจะดูเป็นสิ่งที่ทำให้สหประชาชาติหรือคณะมนตรีความมั่นคงมีประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้นเพียงไรก็ยากที่จะได้รับการยอมรับจากฝ่ายตรงข้าม หรือหากข้อเสนอเหล่านั้นมาจากคนกลางเช่น คณะที่ปรึกษาที่เลขาธิการสหประชาชาติตั้งขึ้นมาเพื่อนำเสนอแนวทางการปฏิรูปโดยเฉพาะ ข้อเสนอเหล่านั้นก็ยังไม่ได้รับการยอมรับอยู่ดีเพราะแต่ละฝ่ายต่างรู้สึกไม่ได้ในสิ่งที่ตนต้องการ

กลุ่มประเทศที่มีความขัดแย้งหลักคือ กลุ่ม G-4 ประกอบไปด้วย ญี่ปุ่น เยอรมนี อินเดีย และบราซิล และกลุ่ม Uniting for Consensus ซึ่งนำโดยอิตาลี ปากีสถาน เม็กซิโก อาร์เจนตินา เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่ากลุ่ม Uniting for Consensus นี้คือการรวมกลุ่มประเทศที่มีความเป็นอริต่อกลุ่ม G-4 และมักจะแสดงความเห็นคัดค้านต่อข้อเสนอแนะจากกลุ่ม G-4 มาโดยตลอด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มประเทศแอฟริกาด้วยซึ่งกลุ่มนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่จะบอกได้ว่าข้อเสนอจากฝ่ายใดจะสามารถได้รับการลงมติผ่านด้วยคะแนนเสียงถึง 2 ใน 3 เพราะกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีประเทศสมาชิกจำนวนมากที่สุด แต่อย่างไรก็ดี กลุ่มแอฟริกันก็มีข้อเสนอของกลุ่มตนเองและไม่ยินดีลดข้อเรียกร้องหรือประนีประนอมกับฝ่ายใดด้วย สาเหตุที่กลุ่มแอฟริกาสามารถตั้งข้อ

เรียกร้องได้สูงนั้นเพราะกลุ่มแอฟริกาตะวันตกดีถึงความสำคัญที่กลุ่มต่าง ๆ ต้องการเสียงจากประเทศในกลุ่มตนเอง

การปฏิรูปสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงนอกจากต้องได้รับการลงมติจากประเทศสมาชิกจำนวน 2 ใน 3 แล้วสมาชิกถาวรทั้ง 5 ประเทศหรือ P-5 ยังต้องเห็นชอบทั้งหมดด้วยเพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติต่อไป แต่จากปฏิริยาทั้ง 5 ชาติที่ผ่านมาพบว่าทั้ง 5 ประเทศนั้นไม่ต้องการให้มีการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงโดยเฉพาะการให้เพิ่มจำนวนสมาชิก แม้ว่าทั้ง 5 ประเทศจะออกมาพูดในทำนองว่าเห็นด้วยมีการขยายคณะมนตรีความมั่นคงออกไปก็ตาม ทั้งนี้เพราะสมาชิกถาวรทั้ง 5 ประเทศเกรงว่าการเพิ่มสมาชิกใหม่เข้ามานั้นจะเป็นการลดรอนอำนาจและอิทธิพลของกลุ่มตนลง และยังเกรงว่าการขยายคณะมนตรีความมั่นคงนี้จะกระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศตนด้วย แม้หากข้อเสนอใดสามารถผ่านมติประเทศสมาชิกมาได้แต่ก็อาจต้องสะดุดหยุดลงที่การต่อต้านจากประเทศ P-5

แม้อุปสรรคทั้งความขัดแย้งของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในการหาแนวทางการปฏิรูปและทัศนคติที่เป็นลบของ P-5 ต่อการขยายคณะมนตรีความมั่นคงนี้จะเป็อุปสรรคที่ใหญ่มากแล้ว แต่ญี่ปุ่นยังมีอุปสรรคที่สามารถก้าวผ่านได้ยากยิ่งกว่านั้นอีก คือ การต่อต้านจากจีน

ญี่ปุ่นและจีนมีความขัดแย้งกันอย่างมากในเรื่องนี้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่จีนใช้ต่อต้านไม่ให้ญี่ปุ่นได้เป็นสมาชิกถาวร แม้ปัจจุบันทั้งสองประเทศจะมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจอย่างมาก ญี่ปุ่นลงทุนในจีนในปริมาณที่สูงและได้ให้ ODA แก่จีนเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศด้วย แต่ความพยายามทั้งหลายเหล่านี้ไม่ได้แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ นั่นคือจีนยังเชื่อว่าญี่ปุ่นไม่ได้สำนึกผิดในการทำสงครามรุกรานจีนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งได้สร้างความเสียหายให้แก่จีนไว้อย่างใหญ่หลวง ญี่ปุ่นยังคงหลีกเลี่ยงกล่าวคำขอโทษจีนอย่างเป็นทางการและในหลายโอกาสญี่ปุ่นยังได้กระทำการอันมีเหตุให้เชื่อว่าไม่ได้สำนึกผิด เช่น การที่ผู้นำบางคนเดินทางไปเคารพศาลเจ้ายาสุคุนิอย่างเป็นทางการ และการที่ญี่ปุ่นเขียนตำราเรียนประวัติศาสตร์บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงโดยเสี่ยงที่จะไม่กล่าวถึงความโหดร้ายที่ทหารญี่ปุ่นได้กระทำไว้กับจีน

การกระทำต่าง ๆ เหล่านี้ของญี่ปุ่นได้ทำให้จีนต่อต้านความต้องการได้ที่นั่งถาวรของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก จีนเห็นว่าญี่ปุ่นผู้ซึ่งไม่สำนึกผิดในการทำสงครามรุกรานชาติอื่นไม่มีความชอบธรรมที่จะเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาคมโลกได้ ดังนั้นตราบไต่ที่ญี่ปุ่นยังไม่แก้ไขความค้างคาใจของจีนในประเด็นเรื่องนี้ทางประวัติศาสตร์ และยังไม่สามารถเผชิญหน้ากับประวัติศาสตร์พร้อมทั้งแสดงความรับผิดชอบเหมือนอย่างที่ยอมรับนี้ได้ ญี่ปุ่นก็จะต้องถูกจีน

ต่อต้านเรื่อยไป ที่สำคัญคือ จีนเป็นประเทศใน P-5 ซึ่งจีนสามารถใช้สิทธิ veto ร่างมติใด ๆ ก็ตามที่จะทำให้ญี่ปุ่นเป็นสมาชิกถาวรตกไปได้ทุกเมื่อ นอกจากนี้จีนยังกังวลด้วยว่า หากญี่ปุ่นได้เป็นสมาชิกถาวรแล้วจะทำให้ดุลอำนาจในคณะมนตรีความมั่นคงเปลี่ยนไป ซึ่งแน่นอนว่าญี่ปุ่นย่อมมีความโน้มเอียงอยู่ข้างสหรัฐอเมริกาและนั่นจะทำให้จีนตกที่นั่งลำบาก รวมถึงอาจได้รับผลกระทบต่อผลประโยชน์ของจีนด้วย

อุปสรรคดังที่ได้กล่าวไปนั้นเป็นอุปสรรคที่ใหญ่มากสำหรับญี่ปุ่นในการข้ามผ่าน แต่อย่างไรก็ดี หากญี่ปุ่นต้องการให้มีการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงและต้องการได้เก้าอี้ถาวรนั้น ญี่ปุ่นควรมีนโยบายเหล่านี้คือ

1. พยายามโน้มน้าวให้ประเทศสมาชิกกลุ่มประเทศแอฟริกันเห็นด้วยกับข้อเสนอของกลุ่ม G-4 ให้ได้ หรือพยายามหาข้อเสนอที่ประนีประนอมระหว่างกลุ่ม G-4 และกลุ่มประเทศแอฟริกันเพื่อผลักดันข้อเสนอดังกล่าวผ่านที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติด้วยเสียง 2 ใน 3

2. ปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีน และเผชิญหน้ากับประวัติศาสตร์พร้อมทั้งขอโทษอย่างเป็นทางการเพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ หากญี่ปุ่นทำได้นอกจากจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศดีขึ้นแล้ว ญี่ปุ่นยังมีภาพพจน์ที่ดีขึ้นในสายตาประชาคมโลกด้วย รวมถึงทำให้ประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชียต่อต้านญี่ปุ่นน้อยลง

3. พยายามเจรจาโน้มน้าวประเทศใน P-5 โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและจีนให้เห็นว่าการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงและการเพิ่มสมาชิกนั้นจะไม่เป็นการลดรอนอิทธิพลเดิมที่ประเทศ P-5 มีอยู่ รวมทั้งพยายามหาข้อเสนอที่ประเทศ P-5 รับผิดชอบมากที่สุด

4. เพิ่มปริมาณการให้ ODA ให้อยู่ในระดับ 3 อันดับแรกของโลกเพื่อคงสถานะประเทศในการใช้ประเด็นเรื่องเงินกอดตันให้มีการปฏิรูปสหประชาชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะทั้ง 4 ประการนี้แม้ดูเหมือนอาจจะทำได้ยากสำหรับญี่ปุ่นแต่ไม่ได้หมายความว่าญี่ปุ่นจะทำได้ หากญี่ปุ่นทำได้แล้วแนวโน้มความสำเร็จที่ญี่ปุ่นจะได้เก้าอี้ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงดูจะมีความหวังมากขึ้น และผู้ศึกษาเชื่อว่าด้วยศักยภาพของประเทศญี่ปุ่นแล้ว ญี่ปุ่นสามารถเป็นประเทศที่จะก้าวขึ้นมาดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาและวิเคราะห์เรื่อง “ญี่ปุ่นกับความต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ” นั้น ผู้ศึกษาได้ข้อสรุปที่สำคัญว่า ญี่ปุ่นมีมูลเหตุจูงใจที่ต้องการเพิ่มพูนเกียรติภูมิแห่งชาติเป็นสำคัญและต้องการแสวงหาความเป็นมหาอำนาจด้านการเมืองในระดับโลก ดังนั้นญี่ปุ่นจึงต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่ง

สหประชาชาติเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ผลการศึกษานี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้ศึกษาได้ตั้งไว้ในตอนต้น เพราะทั้งมูลเหตุจูงใจและผลประโยชน์แห่งชาติรวมถึงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นได้ดำเนินการไปนั้นต่างก็สะท้อนอย่างชัดเจนถึงความต้องการยอมรับจากสังคมโลกและความต้องการเป็นประเทศมหาอำนาจในทางการเมืองเพิ่มเติมจากความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่ญี่ปุ่นมีอยู่แล้วนั่นเอง